

FI3 Valta

Millaista valtaa opettajat käyttävät oppilaisiin? Mitä muita vallankäyttäjiä tai vallankäytön muotoja liittyy koulunkäyntiin?

valta = kyky muuttaa
olosuhteita

-> joku saa toisen toimimaan tavalla, jolla
ei välttämättä itse muuten toimisi

[https://www.ted.com/talks/eric_liu_how_to_understand_po
wer?subtitle=en](https://www.ted.com/talks/eric_liu_how_to_understand_power?subtitle=en)

Virittäytyminen aiheeseen

- Katsokaa Eric Liun TED-Ed -[video-oppitunti](#) *How to understand power*.
- Vastaa videon perusteella kysymykseen: Mitä valta on?
- Pohtikaa pareittain tai pienryhmässä:
  - Mitä eri vallan muotoja videossa mainittiin?
  - Miten valtaa voi saada?
  - Miten videon visuaalinen ilme ja kuvakieli liittyivät valtaan?

Vallankäyttö

- Miten voit vaikuttaa oman ympäristösi asioihin?
Esim. jos haluaisit vastustaa Oriveden lukion lakkauttamista?

Vallan
äärimmäinen
muoto on
väkivalta!

Vallan määritelmä

- Valta on kykyä muuttaa olosuhteita esim.
  - organisoimalla
  - palkitsemalla
  - tiedon avulla.
- Valta on aina kaksisuuntaista; joku käyttää valtaa ja toinen on vallankäytön kohteena.

Millaista vallankäyttöä liittyy seuraaviin tilanteisiin? Millaisia ongelmia niissä näet?

- Vanhempi sanoo lapselle, että tämä ei saa uutta puhelinta, jollei osallistu kotitöihin. (a)
- Ympäristöjärjestö lähettää päättäjille viestejä metsähakkuiden haitoista. (e)
- Poliittista päätöstä valmistelevat asiantuntijat esittävät poliitikoille vain kaksi erilaista vaihtoehtoa ja jättävät kertomatta muista mahdollisuuksista. (f)
- LEGO myy leluja tytöille ja pojille suunnattuina pakkauksina. (h)
- Lääkäri diagnosoi potilaalla käytöshäiriön. (i)
- Twitter antaa Donald Trumpille ikuisen porttikiellon. (j)

Vallankäytön muotoja

- Organisoiva vallankäyttö
- Väkivalta
- Fyysisen tai henkisen voiman käyttö
- Uhkaaminen
- Kiristäminen
- Palkitseminen
- Kyky tiedon avulla vaikuttaa toisiin ihmisiin tai maailmaan
- Kyky karisman avulla vaikuttaa toisiin ihmisiin
- Lailliseen asemaan perustuva valta

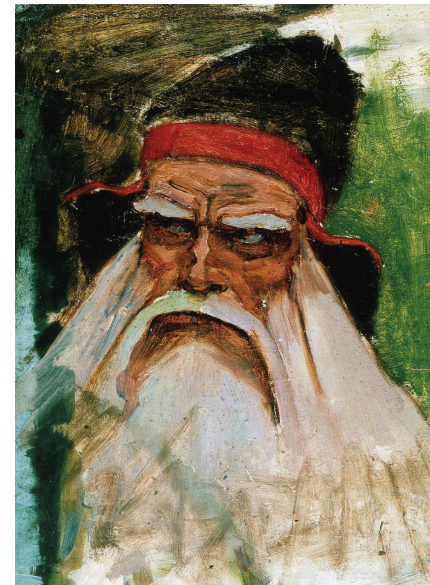
KEKSI ESIMERKKEJÄ VALLANKÄYTÖN ERI MUODOISTA.

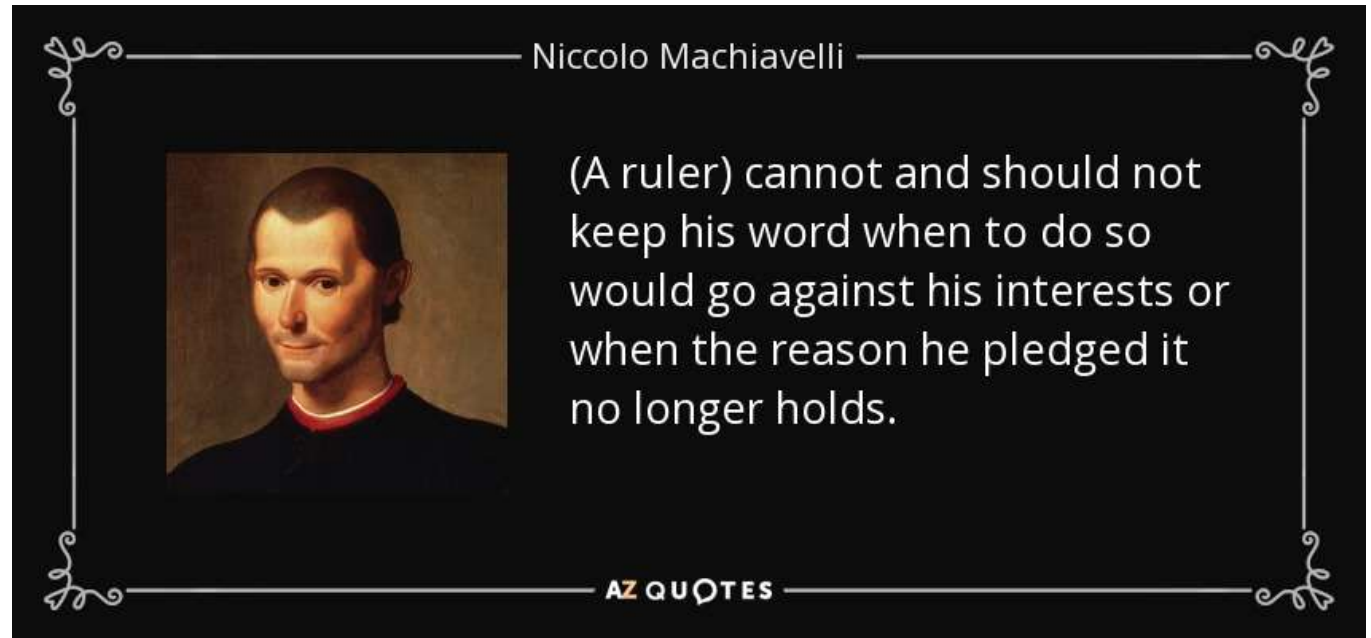
Talouslehti Forbes julkaisee joka vuosi listan "The World's Most Powerful People". Ota selvää, ketkä kolme henkilöä ovat viimeksi olleet listan kärjessä ja pohdi, mihin heidän vaikutusvaltansa perustuu.

Millainen on hyvä hallitsija?
Keskustele + kirjoita taululle kaksi asiaa.

Valta ja hallitsija

Renessanssifilosofi Niccolò Machiavelli (1469–1527) esitti teoksessaan *Ruhtinas* radikaalin ajatuksen: poliittisen auktoriteetin ei tarvitse perustua moraaliseen hyvyyteen. Ruhtinas voi tehdä keinoja kaihtamatta kaikkensa, jotta pysyisi vallassa. Kun hallitsija ajaa valtion etua, hän joutuu likaamaan omat kätensä – hallitsemaan pelolla ja viekkaudella ja käyttämään tarvittaessa väkivaltaa. Termiä *machiavellismi* käytetään yhä kuvaamaan vallankäyttöä, jossa tarkoitus pyhittää keinot.

Oh hell no

this bitch tryna copy my style

oh hi yes what a lovely outfit!
almost looks just like mine

why the fuck did she move closer

you see this bitch right here

A photograph of a group of people at a formal event. In the foreground on the left, Queen Elizabeth II is wearing a bright green jacket and a blue hat with a green band and a white feather. She is looking towards the right. In the foreground on the right, another woman is wearing a yellow hat with a large white bow and a green jacket. In the background, several men in suits are visible. The text "but your Majesty, its 2015" is overlaid in the top right corner.

but your Majesty, its 2015

did I stutter?

Legitiimi ja legaali valta

- **Legaali** valta tarkoittaa valtaa, joka on laillista.
  - Esim. Suomen presidentillä valtaa perustuslaissa määriteltyjen valtaoikeuksien mukaisesti.
- Valta on **legitiimiä**, kun auktoriteettiasema on yleisesti hyväksytty ja vallankäyttö koetaan oikeutetuksi.

Max Weber: Vallan oikeuttamisen lähteet

1. perinne
2. laillisuus
3. karisma

Epäsuora ja pehmeä valta

- Ei-pakottavaa, suostuttelevaa vallankäyttöä, josta ihminen ei välttämättä itse ole tietoinen
- Äärimuotoja manipulaatio ja propaganda

**ÄLÄ
OLETA**

...
...
...
...

Käsityöaineet yhdistettiin kymmenen vuotta sitten – opettaja: Yhdeksäluokkalaiset tekevät nyt alakoulutason töitä

Tekninen työ ja tekstiilityö yhdistettiin peruskoulussa vuonna 2016. Sen jälkeen opetuksen määrä on romahtanut, ja teknisesti orientoituneet oppilaat turhautuvat, sanoo tutkija.

Rakenteellinen valta erilaisia “luonnollisia” käytänteitä

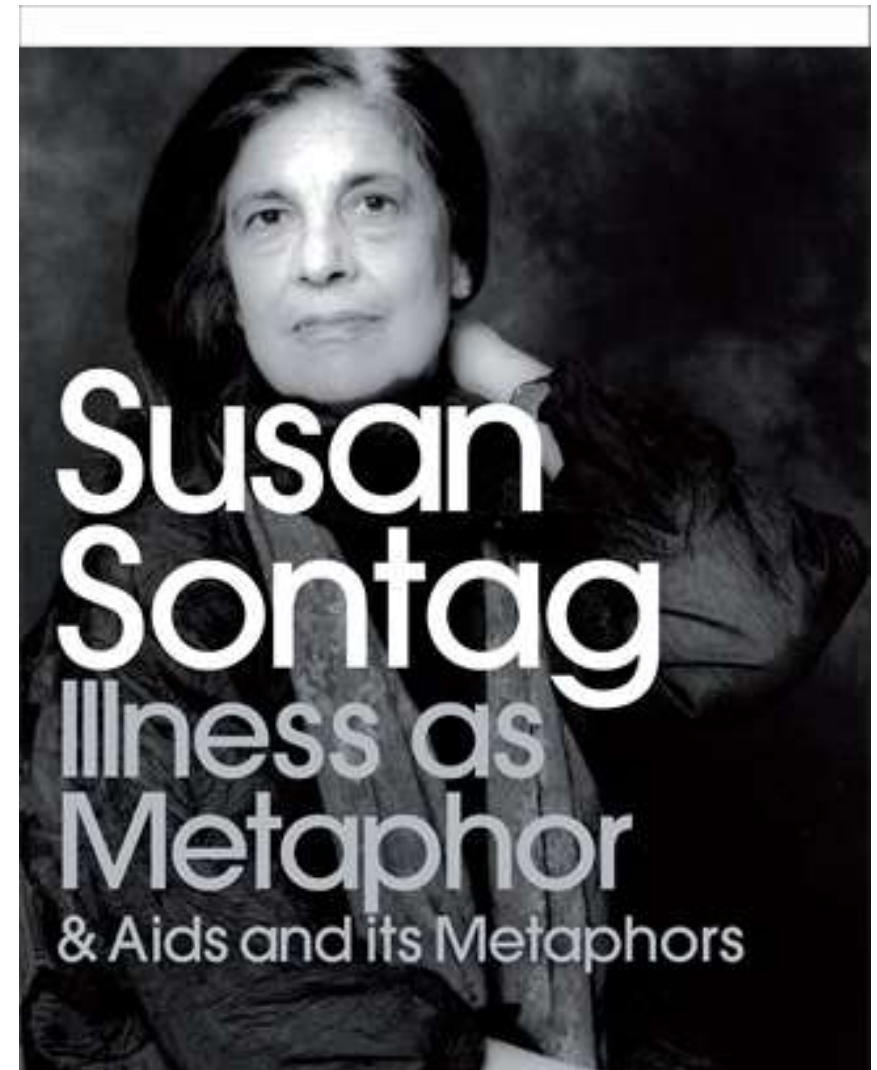
nen sanoo, että oppilaiden taitotaso
sn.

Tutkija esittää: Väsymys on kansantauti, vaikka se ei oikeastaan ole sairaus

Ennen väsymystä pidettiin työpaikkojen ongelmana, joka piti ratkaista järjestelemällä työntekoa uudelleen. Nyt katse kääntyy yksilöön, joka ei jaksaa, eikä työhön, joka uuvuttaa, tutkija Mona Mannevuori sanoo.

Kieli rakentaa maailmaa

- Se, millaisia ilmauksia käytämme, ei ole neutraalia: ”invalidi”, ”tosimies”, ”syrjäytynyt”, ”miesten ja naisten työt”

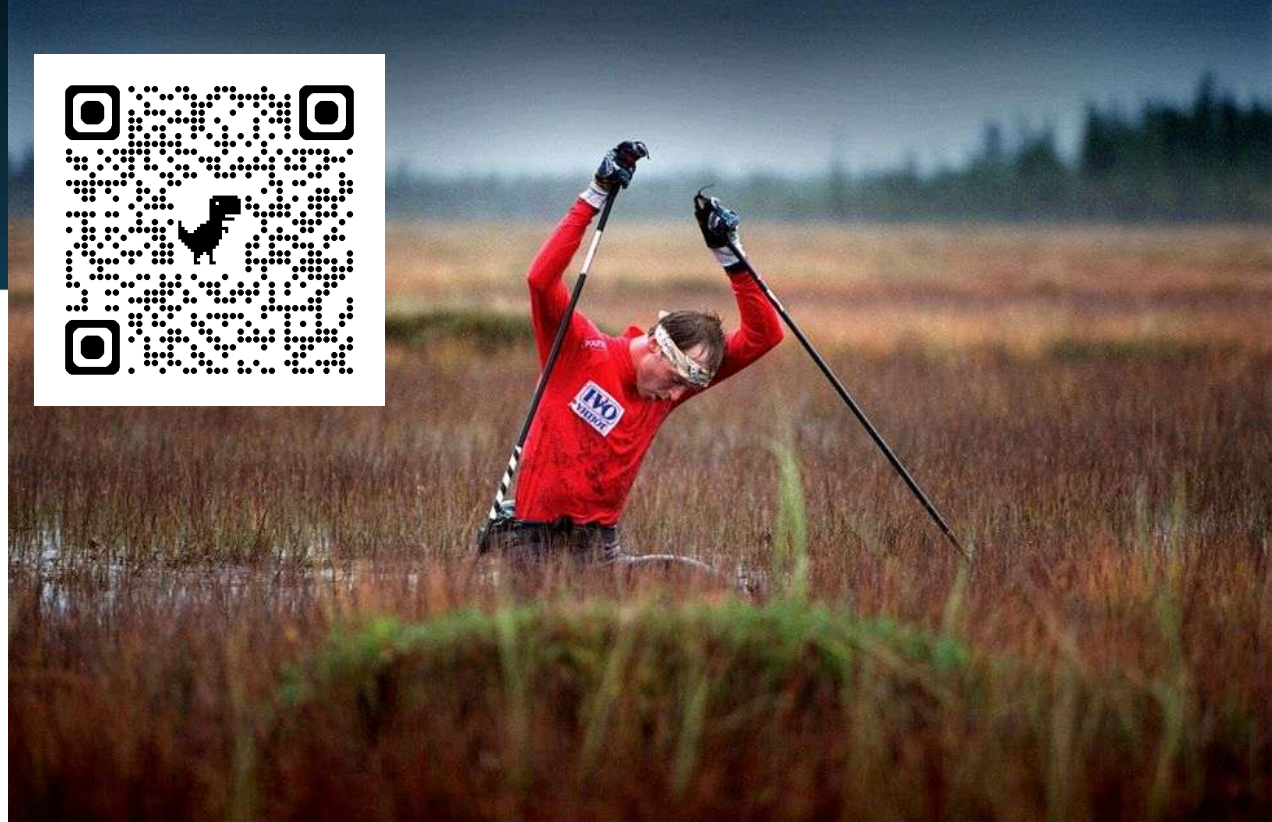
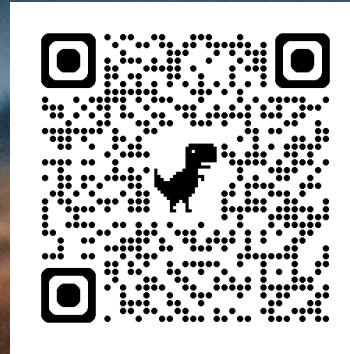
Minkälaisiin diskursseihin otat osaa koulussa, kotona, harrastuksissatai jossain muualla? Miten näiden tilanteiden diskurssit eroavat toisistaan? Minkälaista vallankäyttöä, esimerkiksi ulossulkemista, näihin diskursseihin liittyy?

Nykyisin puhutaan myös kertomusten vallasta!

KIRJAT | Kertomukset ovat tehokkaita, koska ne on helppo ymmärtää ja muistaa. Kertomusten vaara piilee siinä, että ne muokkaavat ja supistavat sisältöään. Kertomuskriittisyys lisää tietoisuutta tarinoista, jotka vaikuttavat maailmankuvaamme.

”Kertomuksen vaarat on vaikuttava tietokirja. Se vie ilon somepäivitysten, keskusteluohjelmien ja lehtien seuraamisesta.”

Käsitteet ja oikeudenmukaisuus

- Miksi Miranda Frickerin mukaan on tärkeä luoda käsitteitä?
- Mitä on Frickerin kuvaama hermeneuttinen epäoikeudenmukaisuus? Havainnollista vastaustasi esimerkillä.
- Frickerin mukaan toinen tiedollisen epäoikeudenmukaisuuden laji koskee uskottavuutta todistajana. Mitä Fricker tällä tarkoittaa? Onko tästä epäoikeudenmukaisuuden lajista Frickerin mukaan haittaa?
- Syvennä osaamistasi ja sovelle artikkelin ajatuksia nykypäivään. Mille epäoikeudenmukaisuuden kokemuksille ei vielä ole sanoja? Keiden todistukselle ja kokemuksille ei anneta niiden ansaitsemaa arvoa?

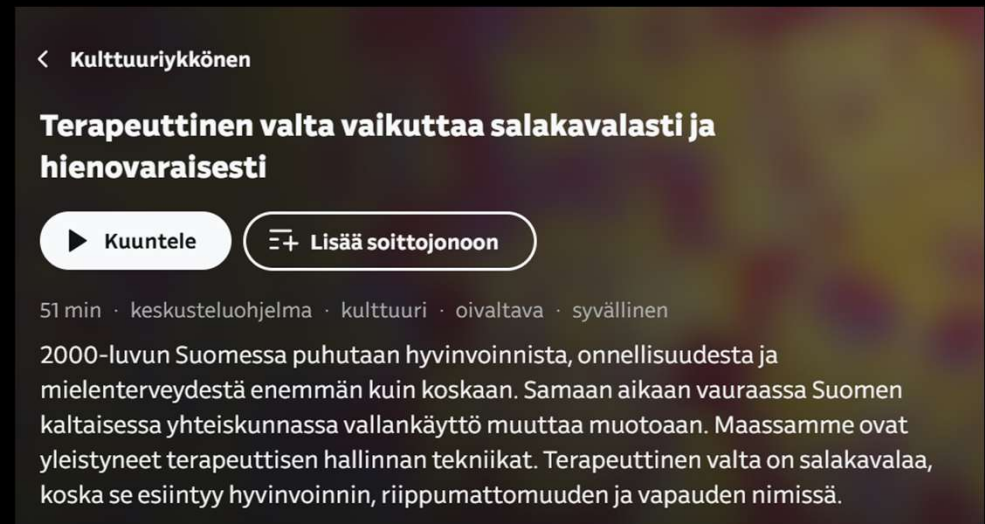

<https://www.hs.fi/otava/art-2000002890210.html>

Terapeuttinen valta?

- a) Miksi mielenterveydestä puhutaan nykyään enemmän?
- b) Mitä arvoja terapeuttinen puhetapa edistää podcastin mukaan?
- c) Millä tavoin terapeutti käyttää valtaa?

<https://areena.yle.fi/1-50882670>

< Kulttuuriykkönen

Terapeuttinen valta vaikuttaa salakavalasti ja hienovaraisesti

Kuuntele **Lisää soittolistaan**

51 min · keskusteluohjelma · kulttuuri · oivaltava · syvälinen

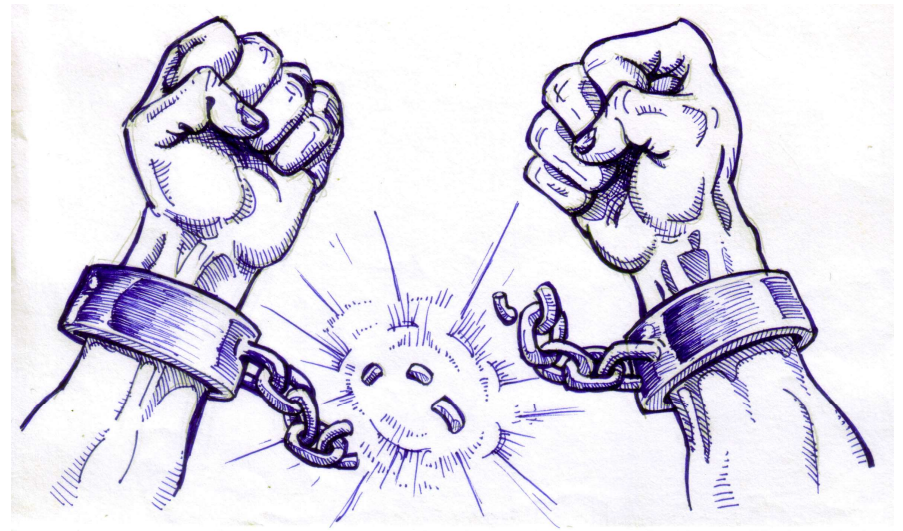
2000-luvun Suomessa puhutaan hyvinvoinnista, onnellisuudesta ja mielenterveydestä enemmän kuin koskaan. Samaan aikaan vauraassa Suomen kaltaisessa yhteiskunnassa vallankäyttö muuttuu muotoaan. Maassamme ovat yleistyneet terapeuttisen hallinnan tekniikat. Terapeuttinen valta on salakavalaa, koska se esiintyy hyvinvoinnin, riippumattomuuden ja vapauden nimissä.

Miten seuraavat
sanat liittyvät
valtaan?

määrittelyvalta karisma manipulaatio tieto
propaganda indoktrinaatio
asiantuntijavalta suora valta diskurssit
traditio **valta** voimankäyttö
legitiimi
kieli väkivalta piilovalta valtaverkosto
virka-asema
taloudellinen valta toimeenpanovalta tuomiovalta
epäsuora valta lainsäädäntövalta

Emansipaatio?

- Lue s. 67 Vallan monimuotoisuus ja vastaa sivun tehtävään.
  - Sähköisestä kirjasta tämä löytyy kappaleen 6. Vallan osatekijät lopusta!

Ota kantaa
väitteeseen:
”Vallalla on
 taipumus
 turmella, ja
 täydellinen valta
 turmelee
 täydellisesti.”

Vallan jako

- Usein ajatellaan, että valta on hyvä jakaa eri tahojen kesken, jotta kukaan ei saa absoluuttista valtaa.
- **Montesquieu:** Vallan kolmijako
  - Lainsäädäntövalta
  - Toimeenpanovalta
  - Tuomiovalta

Demokratia

- **Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus**
  - Kaikilla yli 18 v. äänioikeus
  - Kaikilla yksi ääni
- **Suora demokratia vs. edustuksellinen demokratia**
  - Suorassa demokratiassa kansalaiset äänestävät suoraan esim. siitä, korjataanko Ysitie.
  - Edustuksellisessa demokratiassa kansalaisten vaaleissa valitsemat edustajat tekevät päätöksen Ysitien korjaamisesta.

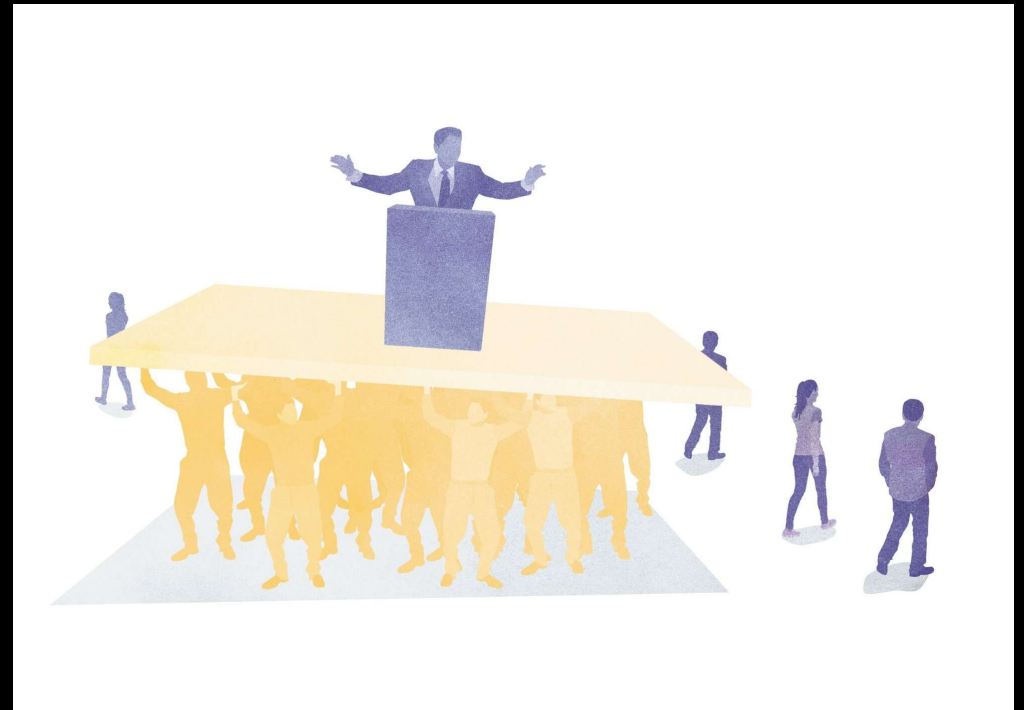
Pohdi, onko demokratia hyvä tapa

- a) valita luokkaretken kohde
- b) päättää millaisilla suorituksilla kurssi arvioidaan
- c) laatia viikon ruokalista
- d) säätää koulun järjestyssäännöt
- e) palkata uusi opettaja
- f) sopia koulun loma-ajat.

Pelkkä äänestäminen ei vielä takaa toimivaa demokratiaa. Myös julkinen keskustelu ja harkinta ovat tärkeitä. Näiden merkitystä korostaa *deliberatiivinen demokratia*.

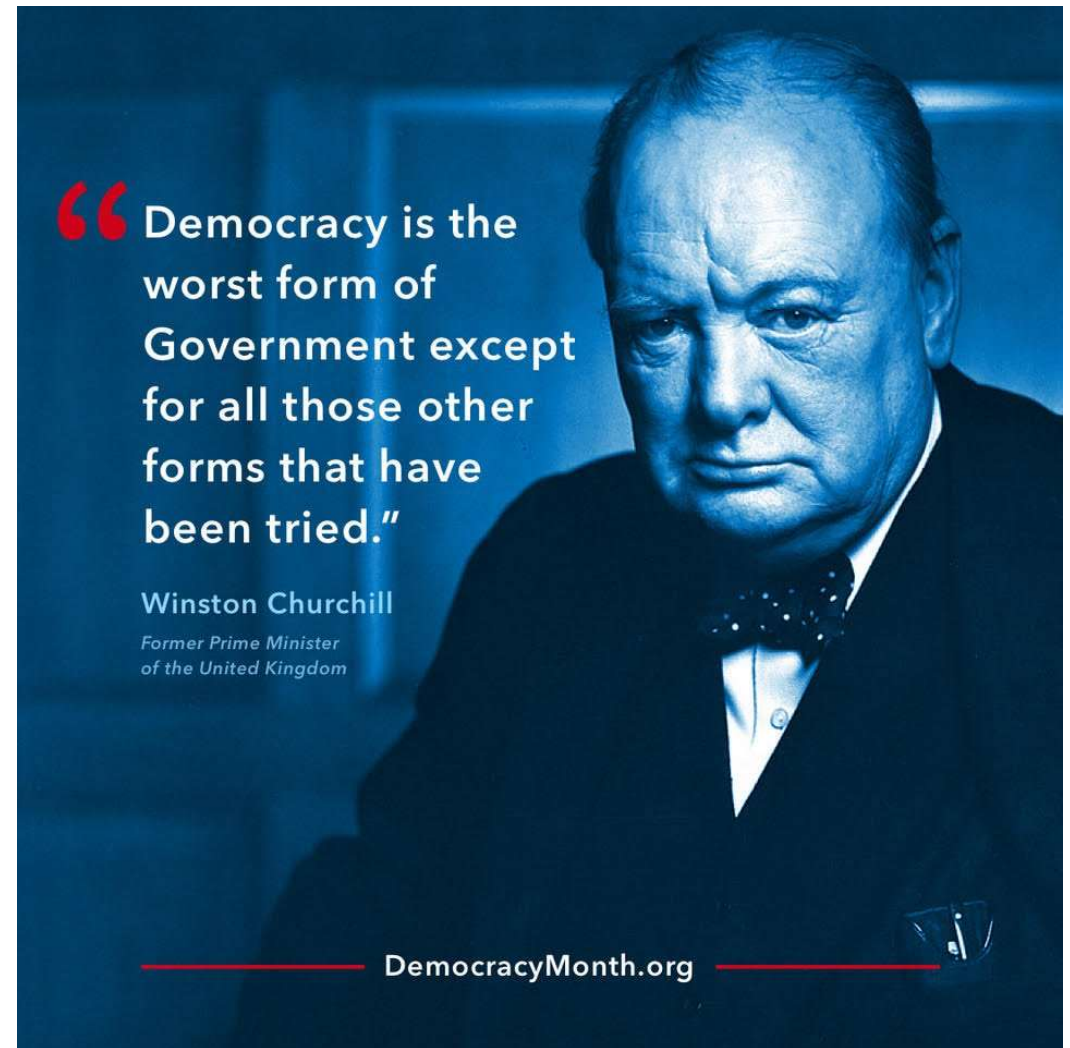
- Vaarana populismi: kansaa kosiskelevaa puhetta ja politiikkaa, joka usein esittää asiat yksipuolisesti ja yksinkertaistaen
  - vetoaa pelkoihin ja rakentelee ahkerasti viholliskuvia
  - <https://yle.fi/aihe/a/20-179678>

Mitä vikaa on demokratiassa?

Luku 7 t. 2

Käytä apuna lukua 7.
Demokratia

An illustration of a woman with blonde hair in a red sweater and a man with brown hair in a blue sweater and red tie, facing each other in conversation. Between them is a Venn diagram with two overlapping circles. The left circle is purple and contains several white plus signs. The right circle is blue and contains several white minus signs. The overlapping area in the center is a darker purple and contains several white plus signs. The background is a solid dark green.

Kompromissien ongelma?

Rousseau: Yleistaho edustaa sitä, mikä kaikkien kannalta kokonaisuudessaan parasta.

Oikeusvaltiossa laki säätelee kaikkien työskentelyä

- **Oikeusturva** suojelee viranomaisten mielivallalta.
  - Samat lait koskevat kaikkia, eivät esim. vain rikkaita tai niitä, kenestä virkailija tykkää!
- <https://www.youtube.com/watch?v=ji3UEoqCznk>

**Monet kansalaisaktivistit ajattelevat,
että ihmisillä on moraalinen
velvollisuus olla tottelematta
epäoikeudenmukaisia lakeja.**

Mikä on epäoikeudenmukainen laki?

Kansalaistottelemattomuus

- Filosofi Henry David Thoreau (1817–1862) mukaan jokaisella on velvollisuus olla tottelematta epäoikeudenmukaisia lakeja.
- Kansalaistottelemattomuus tarkoittaa sellaista lakien rikkomista, joka on
  - tietoista ja julkista
  - väkivallattomuuteen pyrkivää
  - ja jonka tavoitteena on puuttua yhteiskunnan epäkohtiin.

Totuudenjälkeinen aika?

Tilannekuvasta ei välttämättä päästä yksimielisyyteen: esim. uhkaako ilmastonmuutos meitä?

Demokratian haasteet

- Nelivaiheinen ryhmätyö, jossa käsitellään demokratian haasteita
- Tehtävän kulku:
  1. Jakaudutaan kotiryhmiin, jossa jokaisessa luetaan sama demokratiaa käsittelevä artikkeli ja keskustellaan siihen liittyvistä kysymyksistä.
  2. Jakaudutaan uusiin erikoistumisryhmiin, jossa jokaisessa luetaan eri demokratiaa käsittelevä artikkeli ja tiivistetään se lyhyiksi muistiinpanoiksi.
  3. Palataan kotiryhmiin, jossa jokainen esittelee erikoistumisryhmissä lukemansa artikkelin muille. Pohditaan, mikä tehtävän aikana nousseista demokratian ongelmista on vakavin.
  4. Jaetaan koko luokan kesken kotiryhmien lopputulemat vakavimmasta demokratian ongelmasta.

Vaihe 1: Kotiryhmät

- Jakaudutaan neljän opiskelijan kotiryhmiin.
- Luetaan ryhmissä artikkeli: [Politiikasta.fi – *Aluksi: Demokratian haasteet*](#)
- Pohtikaa seuraavia kysymyksiä:
  - Onko valta parempi antaa eliitille vai kansalle?
  - Mitä tarkoittaa Colin Crouchin termi *post-demokratia*? Onko Suomi mielestäsi post-demokratia?
  - Millaisten haasteiden kanssa nyky-demokratia kamppailee?
- Keskustellaan koko ryhmän kanssa artikkelista ja kysymyksistä.

Vaihe 2: Erikoistumisryhmät

- Muodostetaan uudet neljän opiskelijan pienryhmät niin, että kaikki kotiryhmän jäsenet hajaantuvat eri ryhmiin.
- Jokaisessa ryhmässä luetaan politiikasta.fi -sivuston [Demokratian haasteet -kirjoitussarjasta](#) eri demokratiaa käsittelevä artikkeli ja tiivistetään sen sisältö lyhyiksi muistiinpanoiksi:
  - **Ryhmä 1:** [Tulevien sukupolvien intressit](#)
  - **Ryhmä 2:** [Demokratian ja ihmisoikeuksien paradoksit](#)
  - **Ryhmä 3:** [Mitkä vaarat vaarivat demokratiaa?](#)
  - **Ryhmä 4:** [Myös demokratiassa tarkkaillaan ja säädellään kansalaista](#)

Vaihe 3: Paluu kotiryhmiin

- Palataan alkuperäisiin kotiryhmiin.
- Jokainen esittelee vuorollaan muulle kotiryhmälle erikoistumisryhmässään lukemansa artikkelin.
- Pohtikaa yhdessä: Mikä erikoistumisryhmissä käsitelty ongelma on vakavin haaste demokratialle? Perustelkaa valintanne.

Vaihe 4: Yhteinen purku

- Käydään koko luokan kesken läpi kunkin kotiryhmän pohdinnat. Mikä on ryhmänne mielestä vakavin haaste demokratialle? Miksi?